

Färdplan för den offentliga upphandlingen

Produktion: Socialdepartementet

Form: Blomquist

Tryck: Elanders 2014

Omslagsfoto: Två kvinnor, foto: Susanne Walström/Johnér

Handslag, foto: Helén Karlsson/Johnér

Äldre par, foto: Sara Winsnes/Johnér

Skolmatsal, foto: Jeppe Gustafsson/TT

Artikelnr: S2014.022

Innehåll

1. Den omfattande upphandlingen	3
2. Pågående reformer på upphandlingsområdet	5
3. En färdplan för den offentliga upphandlingen	8
3.1 Offentlig upphandling – en strategisk fråga för Sverige	9
3.2 En god inköpskompetens och avtalsförvaltning har betydelse för en väl fungerande samhällsservice	11
3.3 Rättsäkerhet grundlägger förtroendet för den offentliga upphandlingen	13
3.4 En väl fungerande konkurrens är nyckeln till en framgångsrik upphandling	14
3.5 Frigör upphandlingens innovationspotential	16
3.6 Upphandlingens outnyttjade effektiviseringspotential	17
4. Regeringens insatser på upphandlingsområdet	19
Källor	22
Förkortningar och termer	23

1. Den omfattande upphandlingen

De senaste två till tre decennierna har karaktäriserats av en utveckling där den offentliga sektorn kontinuerligt sökt nya och mer effektiva sätt att tillhandahålla välfärd och andra tjänster till medborgarna. Tanken har varit att introducera drivkrafter som förmår åstadkomma ett mer varierat tjänsteutbud, högre kvalitet och ökad kostnadseffektivitet utan att göra avkall på de grundläggande politiska utgångspunkterna om gemensam finansiering och likvärdiga konsumtionsmöjligheter efter behov. Offentlig upphandling har i detta sammanhang varit ett viktigt instrument.

Upphandlingen omsätter årligen mycket stora värden. Enligt Konkursverket motsvarar de upphandlingspliktiga inköpen uppskattningsvis mellan 560 och 670 miljarder kronor (2012) vilket utgör en ansevärd del av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP). Den offentliga upphandlingen spelar således en central roll för Sveriges utveckling. Offentlig upphandling är också av omfattande betydelse för Europeiska Unionens (EU) övriga medlemsstater och för utvecklingen av den inre marknaden. Europeiska kommissionen uppskattar det totala värdet av offentlig upphandling som genomfördes av medlemsstaterna under 2011 till motsvarande ca 19 procent av EU:s BNP. Den offentliga upphandlingen som omfattas av EU:s upphandlingsdirektiv stod under samma år för 3,4 procent.

Upphandlingen involverar ett stort antal upphandlande myndigheter och enheter samt leverantörer. Gruppen upphandlande myndigheter och enheter i Sverige inkluderar organisationer med ett fåtal till tiotusentals anställda. Dessa organisationer styrs på olika sätt och de bedriver verksamhet av skiftande karaktär och omfattning. De upphandlar allt från nya sjukhus och järnvägar till pennor och kopieringspapper. Bland leverantörerna finns allt från små idéburna organisationer till stora multinationella koncerner. Den politik som förs på upphandlingsområdet omfattar således många olika och vitt skilda verksamheter.

En välfungerande konkurrens med en mångfald av aktörer, varor och tjänster är avgörande faktorer för att upphandlingen ska kunna tillgodose samhällets behov. Privata företag och idéburna organisationer bidrar med nya lösningar som förbättrar den offentliga sektorns möjligheter att möta samhällets olika utmaningar. Det handlar om utmaningar som Sverige delar med flera andra länder och som är förknippade bl.a. med en åldrande befolkning, klimatet och miljön. Välformulerade och relevanta krav i offentliga upphandlingar kan således bidra till att stärka företagens internationella konkurrenskraft. Kompetenta och engagerade beställare och upphandlare är därför centrala för den offentliga upphandlingen liksom en insikt hos ledningen att upphandling är en strategisk fråga för utvecklingen av offentlig verksamhet.

Basfakta om offentlig upphandling i Sverige under 2012

- De upphandlingspliktiga inköpen enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF) uppgår årligen till mellan 560 och 670 miljarder kronor
- 20 000 upphandlingar annonseras varje år
- 30 procent av de offentliga upphandlingarna i Sverige avser ramavtal
- 30 procent av upphandlingarna regleras av EU:s upphandlingsdirektiv
- 7 procent av alla annonserade upphandlingar blir föremål för överprövning. Överprövningar är mer än dubbelt så vanliga vid direktivstyrda upphandlingar.

Källa: Konkurrensverket

2. Pågående reformer på upphandlingsområdet

Hög reformtakt på upphandlingsområdet

På upphandlingsområdet pågår fyra större reformer som avser genomförandet av nya EU-direktiv på upphandlingsområdet, beredningen av Upphandlingsutredningens förslag, organiseringen av det statliga upphandlingsstödet och en utredning om ökad effektivitet i upphandlingar i samband med överprövningar. Färdplanen hänvisar till och ska läsas i ljuset av dessa reformer.

Tre nya upphandlingslagar som bidrar till en smart och hållbar tillväxt för alla

Rådet och Europaparlamentet antog under våren 2014 tre nya upphandlingsdirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24 om offentlig upphandling, 2014/25 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och 2014/23 om tilldelning av koncessioner). Dessa direktiv ska vara genomförda i svensk rätt i april 2016. Två av de nya direktiven är omarbetningar av nu gällande direktiv och föreslås genomföras genom två nya lagar, som ska ersätta LOU och LUF. Det tredje direktivet innehåller bestämmelser om upphandling av koncessioner, dvs. upphandling av ett tjänstekontrakt där ersättningen för den utförda tjänsten helt eller delvis utgörs av leverantörens rätt att utnyttja tjänsten t.ex. genom att ta betalt av användarna. De nya direktiven benämns LOU-, LUF- respektive koncessionsdirektivet.

Regeringen tog inför och under direktivförhandlingarna aktivt del av intressenternas synpunkter bl.a. genom en referensgrupp och Upphandlingsutredningen. Sverige fick i förhandlingarna gehör för flera ståndpunkter. Bland annat innebär de nya direktiven att möjligheten att förhandla om anbuden ökar och att utrymmet för att beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn tydliggjorts.

Sverige förhandlade också fram skrivningar som avser att garantera att lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) inte ska påverkas av de nya direktiven. Därtill har utrymmet för flexibilitet, inom ramavtal, för den enskildes val eller behov förtydligats. Sverige var vidare aktivt bl.a. för att påverka utformningen av direktivens bestämmelser om tillsyn och vägledning.

Genomförandeutredningen (S2012:09), en utredning om genomförande av tre EU-direktiv om upphandling, har lämnat förslag på hur delar av LOU- och LUF-direktiven ska genomföras i svensk rätt i delbetänkandet Nya regler om upphandling (SOU 2014:51). Utredningen ska vidare senast den 1 oktober 2014 lämna förslag på hur koncessionsdirektivet ska genomföras. I övrigt har förslag till genomförande av LOU- och LUF-direktiven lagts fram i departementspromemorian Nya regler om upphandling (Ds 2014:25). Remissbehandling sker under hösten 2014.

Femtioalet förslag från Upphandlingsutredningen

Upphandlingsutredningens förslag i slutbetänkandet Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling (SOU 2013:12) har hittills resulterat i höjda beloppsgränser för direktupphandling som trädde i kraft den 1 juli 2014. Fler förslag som föranleder författningsändringar övervägs i samband med genomförandet av de nya upphandlingsdirektiven. Huvuddelen av övriga förslag från Upphandlingsutredningen, dvs. de som inte föranleder författningsändringar, kommer att utgöra väsentliga inslag i regeringens arbete med att stärka det statliga upphandlingsstödet.

Ett upphandlingsstöd i världsklass

Konkurrensverket har fått ansvaret för att bygga upp ett samordnat och stärkt upphandlingsstöd till upphandlande myndigheter och enheter samt leverantörer. Syftet med förändringen är att stöd, information och vägledning om offentlig upphandling – inklusive innovationsupphandling, miljö- och sociala hänsyn – ska koncentreras, förbättras och förstärkas. Regeringens ambition är att utveckla ett upphandlingsstöd i världsklass.

Konkurrensverket ansvarar från den 1 januari 2014 för det metod- och kompetensstöd för innovationsupphandling som Vinnova tidigare ansvarade för. Den 1 mars 2014 fördes det allmänna upphandlingsstödet över från Kammarkollegiet till Konkurrensverket. Det innebär att Konkurrensverket utvecklar och förvaltar ett upphandlingsstöd och ska bidra till att hela inköpsprocessen kan genomföras elektroniskt. Myndigheten har således övertagit ansvaret för att utveckla, förvalta och lämna stöd om offentlig upphandling. I detta arbete ingår bl.a. även att utveckla och aktivt sprida vägledningar för upphandling inom vård och omsorg samt att ansvara för den nationella databasen, Valfrihetswebben. Den används för annonsering av valfrihetssystem inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och andra områden som omfattas av LOV.

Den 1 juli 2014 överfördes den upphandlingsstödjande verksamheten som bedrivits i Aktiebolaget Svenska Miljöstyrningsrådet till Konkurrensverket. Det innebär att Konkurrensverket ska ge stöd för att beakta miljöhänsyn vid offentliga upphandlingar vilket i huvudsak sker genom att utveckla, tillhandahålla och förvalta kriterier som beaktar miljöhänsyn i offentliga upphandlingar. Myndigheten ska tillhandahålla ett stöd för tillämpningen av kriterierna samt lämna information och tillhandahålla utbildning om sådana kriterier.

Från och med 2015 kommer Konkurrensverkets anslag att öka med 35 miljoner kronor.

Detta innebär sammantaget omfattande satsningar på stöd till upphandlande myndigheter och enheter samt leverantörer. Det är regeringens avsikt att koncentrationen av resurser inriktas på kompetenshöjande insatser inom främst följande tre områden. Regelverk och rättspraxis; genomförandet av effektiva upphandlingar i synnerhet vikten av kontinuerlig uppföljning; och hur man utvärderar leverantörernas prestation inför nästa upphandling.

Utredning om ökad effektivitet i upphandlingar som överprövas

Mängden överklaganden av upphandlingar och prövningen av upphandlingsmål i domstol har under en lång tid varit föremål för diskussion. Debatten har över tid tilltagit bl.a. till följd av att antalet upphandlingsmål ökat. Under senare år har olika problem diskuterats som följer av att upphandlingarna stoppas genom att avtal inte får ingås under handläggningen i domstol. Stoppen leder till svårigheter att försörja offentliga verksamheter med varor och tjänster som den offentliga sektorn ofta är skyldig att tillhandahålla medborgarna eller som på annat sätt ingår i den offentliga servicen. Regeringen har, bl.a. mot denna bakgrund, beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att se över överprövningsförfarandet (dir. 2013:105).

Utredningen, som tagit namnet Överprövningsutredningen (S 2013:15), ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 februari 2015.

Ytterligare utredningar av betydelse för upphandlingen

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att bl.a. utreda och lämna förslag till hur medverkan av det civila samhällets organisationer i offentliga upphandlingar kan öka (dir. 2014:40). Uppdraget ska redovisas senast den 29 februari 2016. Vidare har regeringen nyligen beslutat att låta en särskild utredare (dir. 2014:69) föreslå en ny politik för arkitektur, form och design. I uppdraget ingår att bl.a. utreda statens roll som beställare och inköpare samt behovet av kompetenshöjande åtgärder. Detta uppdrag ska redovisas senast den 1 oktober 2015.

3. En färdplan för den offentliga upphandlingen

I Färdplanen redogör regeringen för sex områden som är strategiskt viktiga för att den offentliga upphandlingen ska bidra till en väl fungerande samhälls-service.

Färdplanen avser den offentliga upphandlingen i Sverige och pekar ut upphandlingspolitikens inriktning. Men den ska också ses i ljuset av att den offentliga upphandlingen spelar en viktig roll i Europa 2020-strategin, dvs. EU:s övergripande strategi om smart och hållbar tillväxt för alla, som stakar ut EU-politiken fram till 2020.

Färdplanen omfattar all upphandling enligt LOU, LUF, lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFSS), LOV och den framtida koncessionslagstiftningen. Den omfattar således upphandling av såväl varor, tjänster som byggtreprenader.

Ambitionen är att alla upphandlande myndigheter och enheter samt leverantörer ska vägledas av den inriktning som ges i den nationella Färdplanen och se ett mervärde i att vända sig till Konkurrensverkets upphandlingsstöd. Det innebär att Färdplanen kommer att kunna påverka den offentliga upphandlingen i önskad riktning. Att Konkurrensverket ansvarar för det samlade upphandlingsstödet och tillsynen över upphandlingen bidrar sannolikt till att Färdplanen får bra genomslag.

I detta sammanhang bör det också uttryckas att Sverige bör verka internationellt, inom EU och i nordiska sammanhang. I synnerhet bör möjligheterna till nordisk samverkan tas till vara. De nordiska länderna har många gemensamma utgångspunkter och leverantörer till offentlig sektor bedriver ofta verksamhet på den nordiska marknaden. Nordiskt samarbete kan också utgöra en plattform för ett starkare genomslag för svensk och nordisk upphandlingspolitik i EU och internationella sammanhang.

Färdplanen kan vägleda olika instanser som verkställer den nationella upphandlingspolitiken genom t.ex. dess upphandlingsverksamhet, informationsåtgärder, revision, uppföljning och utvärdering.

Färdplanens genomslag är beroende av insatser av ett flertal aktörer på olika nivåer och i olika delar av samhället. Det kommer dock att ta sig olika uttryck beroende på organisationens art, storlek och uppdrag.

Regeringen avser att precisera hur uppföljning av åtgärderna i Färdplanen ska göras i uppdrag, regleringsbrev eller i instruktionsändringar till de berörda myndigheterna. Resultatet kommer att redovisas årligen.

Färdplanen omfattar följande sex områden:

1. Offentlig upphandling – en strategisk fråga för Sverige.

Inriktning: Beslutsfattare i upphandlande myndigheter och enheter har god kunskap om och tar tillvara upphandlingens strategiska betydelse.

2. En god inköpskompetens och avtalsförvaltning har betydelse för en väl fungerande samhällsservice.

Inriktning: Upphandlande myndigheter och enheter har god inköpskompetens och god uppföljning av ingångna kontrakt.

3. Rättssäkerhet grundlägger förtroendet för den offentliga upphandlingen.

Inriktning: En rättssäker upphandling.

4. En väl fungerande konkurrens är nyckeln till en framgångsrik upphandling.

Inriktning: En offentlig upphandling som kännetecknas av en mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens.

5. Frigör upphandlingens innovationspotential.

Inriktning: En offentlig upphandling som främjar innovationer och alternativa lösningar.

6. Upphandlingens outnyttjade effektiviseringspotential.

Inriktning: En offentlig upphandling som karaktäriseras av effektiva inköps- och upphandlingsförfaranden samt livscykelkostnadsperspektiv.

3.1 Offentlig upphandling – en strategisk fråga för Sverige

Inriktning: Beslutsfattare i upphandlande myndigheter och enheter har god kunskap om och tar tillvara upphandlingens strategiska betydelse.

En väl fungerande offentlig upphandling är ett av de främsta medlen för att effektivisera den offentliga sektorn och därmed förbättra kvaliteten i samhällsservicen. För att åstadkomma dessa förbättringar i upphandlade verksamheter krävs att beslutsfattare i stat, kommun och landsting i betydligt större omfattning inser att medborgarnas vardag och samhällsekonomin påverkas av hur offentliga upphandlingar genomförs samt att de upphandlade kontrakten förvaltas och följs upp med omsorg. Inledningsvis fokuserar Färdplanen därför på den offentliga upphandlingens strategiska betydelse.

Det är således viktigt att öka ledarskapets kunskaper om hur upphandlingen kan användas som ett strategiskt verktyg för att höja kvaliteten i upphandlade varor och tjänster samt öka effektiviteten i den offentliga servicen. Andra angelägna områden att visa på är upphandlingens potential i miljöhänseende och hur upphandlingen kan och bör användas för att utveckla ett socialt hållbart samhälle. Vidare bör kunskapen förbättras om hur upphandlingen kan användas för att åstadkomma förnyelse. Det inkluderar upphandlingens goda men förhållandevis outnyttjade möjligheter att bidra till innovationer i offentlig sektor.

Den upphandling som utförs är inte bara viktig för att fylla de behov upphandlande myndigheter och enheter har för att kunna tillhandhålla en väl fungerande samhällsservice. Rätt använd kan upphandlingen också utgöra ett

effektivt instrument för att åstadkomma positiva effekter i samhället, inklusive främja en ökad tillväxt, sysselsättning och exportkraft.

För att kunna arbeta strategiskt med offentlig upphandling krävs ett bra kunskapsunderlag om upphandlingen och dess effekter. Det är också viktigt att skapa bättre underlag för inköpsarbeten mellan myndigheter. Därför avser regeringen att vidta åtgärder som förbättrar den nationella upphandlingsstatistiken. Detta ska inte sammanblandas med den upphandlande myndighetens eller enhetens egna underlag och överblick över sina inköp som också är viktigt.

En förbättrad nationell statistik kommer att ge upphandlingsforskningen bättre förutsättningar. Upphandlingsfrågorna har hittills varit föremål för ytterst begränsad akademisk analys och behovet av forskning får anses vara stort. En breddad forskning kommer att förbättra kunskapsunderlaget och därmed bidra till att upphandlingen kan användas mer strategiskt. Effekter av offentlig upphandling bör belysas ur ett flertal perspektiv förutom effektivitet och kvalitet t.ex. utveckling och innovation, medborgarinflytande, hållbarhet, de mindre företagens och de idéburna organisationernas möjligheter att delta i upphandlingar, de rättsliga ramarna och ekonomiska incitamenten. Ett område av särskilt stor betydelse avser frågan om vad offentliga aktörer bör överväga och hur de bör förbereda sig innan de konkurrensutsätter olika verksamheter och hur resultat och effekter kan följas upp. Ett annat är upphandlingens roll som styrmedel för en miljömässigt och socialt hållbar utveckling. Forskning behövs inom flera discipliner och det finns behov av tvärvetenskaplig forskning. Inför kommande forskningsproposition kommer forskning om offentlig upphandling att övervägas som ett prioriterat område.

Upphandlingsutredningen anger att myndighetsledningar sällan använder sig av den offentliga upphandlingens strategiska potential. Den internationella Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) belyser också behovet av att vidta åtgärder för att ge upphandlingen en mer strategisk roll. Kammarkollegiet skickade under 2013 ut en enkät till beslutsfattare och upphandlingsansvariga i offentlig sektor som bekräftar bilden. Där framkom att ca 40 procent av beslutsfattarna men endast 22 procent av de upphandlingsansvariga anser att upphandlingens strategiska potential tas till vara. Den 1 januari 2015 träder nya bestämmelser i kommunallagen i kraft som innebär att fullmäktige i kommuner och landsting för varje mandatperiod ska anta ett program med övergripande mål och riktlinjer för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Ett sådant program i kombination med väl fungerande kontroll och uppföljning av privata utförare förutsätter ett strategiskt förhållningssätt. Eftersom avtal med privata utförare upprättas efter offentlig upphandling kan denna lagändring generera ett ökat behov av stöd.

Ledningen i upphandlande myndigheter och enheter behöver utveckla mål som är tydliga och mätbara samt kommunicera dessa till organisationen när de avser att konkurrensutsätta verksamheter eller upphandla varor och tjänster som är viktiga för samhällsservicen. Målen behöver åtföljas av policy- och styrdokument liksom dokumenterade rutiner och processer till stöd för inköpsfunktionerna. Av stor vikt är att ta fram riktlinjer om affärsetik som tydliggör hur förtroendet för upphandlingsverksamheten ska upprätthållas och hur konkurrensen kan tas tillvara och förbättras.

3.2 En god inköpskompetens och avtalsförvaltning har betydelse för en väl fungerande samhällsservice

Inriktning: Upphandlande myndigheter och enheter har god inköpskompetens och god uppföljning av ingångna kontrakt.

Regeringen anser att det är viktigt att stat, kommun och landsting utvecklar sin inköpskompetens för att tillgodose medborgarnas berättigade förväntningar på en väl fungerande samhällsservice.

Regeringen vill höja medvetenheten om hur kvalitativa aspekter kan beaktas under upphandlingen och kontraktets förvaltning. Det gäller inte minst inom vård- och omsorgsområdet som innebär att det ställs omfattande krav på upphandlingskompetens hos de upphandlande myndigheterna. Ett annat viktigt område för medborgarna avser upphandlingen av den offentliga måltiden.

Behovs- och marknadsanalysen, de krav som ställs, hur anbuden utvärderas, kontraktens utformning och uppföljning är väsentliga inslag för att få önskad kvalitet. Det handlar om hur leverantörerna kan motiveras till ständig kvalitetsförbättring, t.ex. genom olika typer av ersättningsformer eller förlängningsoptioner, samt hur en verkningfull uppföljning kan organiseras och eventuella kontraktsbrott beivras. Betydelsen av en väl fungerande uppföljning kan inte nog understrykas. Den är viktig för att dels säkerställa att den upphandlande myndigheten eller enheten får den kvalitet och kvantitet som avtalats, dels för att identifiera vilka leverantörer som uppfyller de avtalade kraven.

Upphandlande myndigheter och enheter behöver många gånger tillgång till vägledning och stöd under hela eller delar av inköpsprocessen. Detsamma gäller leverantörerna, i synnerhet de mindre företagen och de idéburna organisationerna. Regeringen satsar därför på att utveckla ett synligt, lättillgängligt, kompetent och förtroendeingivande upphandlingsstöd som utvecklar sin verksamhet tillsammans med de berörda aktörerna.

För att ytterligare förbättra upphandlingsresultatet och höja upphandlande varors och tjänsters kvalitet krävs att upphandlingens nyckelaktörer – inköpare och beställare – är väl rustade för uppgiften. Tillgång till god utbildning är en betydelsefull del för att höja kompetensen hos aktörerna. Upphandlingsstödet vid Konkurrensverket är en annan viktig del för att ge aktörerna goda förutsättningar att genomföra bra upphandlingar.

Kunskapen om hur och när miljökrav och sociala krav bör ställas är betydelsefullt för att uppnå en god inköpskompetens hos upphandlande myndigheter och enheter.

Syftet med att använda miljökriterier i offentlig upphandling är att bidra till att nå de av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålen och generationsmålet (prop. 2009/10:155). I socialt hänseende handlar det om att beakta i vad mån den offentliga upphandlingen kan eller enligt lag t.o.m. ska bidra till ett socialt hållbart samhälle. De upphandlande myndigheterna och enheterna är viktiga i rollen som ansvarsfulla köpare av varor och tjänster samtidigt som de offentliga medlen används på ett effektivt sätt. I upphandlingsregelverkets bör-regel anges dessutom att upphandlande myndigheter och enheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Sverige har också vissa skyldigheter och möjligheter på området som följer av unionsrätten och nationell rätt.

Konkurrensverket ansvarar fr.o.m. den 1 juli 2014 för en omfattande kriterieverksamhet som vänder sig till upphandlande myndigheter och enheter i deras arbete med att beakta miljöhänsyn, inklusive djurskyddshänsyn, i sina upphandlingar.

Regeringen anser att användningen av miljöanpassad upphandling bör öka, särskilt inom produktgrupper med betydande miljöpåverkan. Miljöhänsyn bör också beaktas i upphandlingens olika faser och Konkurrensverket bör således även verka för att livscykelkostnadsperspektivet beaktas i upphandlingen. Möjligheterna till nordiskt, europeiskt och internationellt samarbete bör tas till vara.

Sociala hänsyn kan bl.a. bestå av att genom upphandlingen främja möjligheter till anställning för vissa särskilt utsatta grupper eller att främja anständiga arbetsförhållanden vilket handlar om människors rätt till produktiv sysselsättning under omständigheter som kännetecknas av frihet, jämlikhet, säkerhet och värdighet. Sociala hänsyn handlar också om att leverantörer ska utföra kontrakten i överensstämmelse med unionsrätten och nationella lagar om arbetstagares rättigheter och sociala rättigheter, t.ex. vad som gäller vid sjukdom, föräldraskap och pensionering. Därtill omfattar sociala hänsyn s.k. etiska krav som tar sikte på arbetsförhållanden vid produktion av framför allt varor i tredje land. Sociala hänsyn inkluderar likabehandling av kvinnor och män samt personer med annan etnisk eller kulturell bakgrund än majoriteten, såsom rätt till lika lön för likvärdigt arbete. Hit hör också krav på icke-diskriminering på grund av trosuppfattning, funktionsnedsättning eller sexuell läggning.

Det är i sammanhanget viktigt att notera att de nya upphandlingsdirektiven skärper kraven på att varor och tjänster, inklusive byggentreprenader, som upphandlas ska vara tillgängliga och designade för alla användare.

Regeringen anser det vara angeläget att utveckla upphandlingskriterier för ett socialt hållbart samhälle, dvs. sociala kriterier. Möjligheter till nordisk, europeisk eller annan internationell samverkan bör tas till vara även på detta område. Utvecklingsarbetet bör omfatta etiska kriterier, tillgänglighetskriterier, inklusive universal design, sysselsättningsrelaterade kriterier, inklusive kriterier för lärande på arbetsplatser samt arbetsmiljökriterier. I sammanhanget bör nämnas att Utredningen för ett stärkt civilsamhälle har bl.a. fått i uppdrag att vid behov utveckla upphandlingskriterier som upphandlande myndigheter och enheter kan använda i sina upphandlingar för att de ska kunna ta tillvara de mervärden som idéburna organisationer kan erbjuda (dir. 2014:40).

De sociala kriterier och miljökriterier som används ska vara förenliga med Sveriges internationella åtaganden. Det är viktigt att kriterierna och kraven är relevanta och möjliga att följa upp. Upphandlande myndigheter eller enheter som använder sig av de framtagna miljökriterierna eller sociala kriterierna ska kunna känna sig trygga med att dessa aspekter är beaktade.

En väl fungerande uppföljning är av stor betydelse. Uppföljning behövs för att dels säkerställa att den upphandlande myndigheten eller enheten får det som avtalats om, dels för att identifiera de leverantörer som uppfyller kraven i de ingångna avtalen. I annat fall finns en risk att konkurrensen påverkas

negativt. När det gäller miljökrav och sociala krav kan uppföljningen i vissa fall vara både svår och kostsam för enskilda upphandlande myndigheter och enheter. Regeringen har därför för avsikt att vidta åtgärder som effektiviserar och förbättrar uppföljningen av dessa krav. Regeringen bedömer att möjligheterna till samverkan med andra länder, i synnerhet med våra nordiska grannar, är goda och bör tas tillvara.

I den gröna omställningen behövs nya lösningar på problem som försvårar utvecklingen av bl.a. ren energi och gröna transporter samt sunda och säkra livsmedel. Den offentliga upphandlingen kan bidra till att utveckla och kommersialisera nya produkter som fyller de upphandlande myndigheternas och enheternas behov av varor och tjänster samtidigt som energi- eller resursförbrukningen minskar.

Syftet med miljökrav i offentlig upphandling är som nämnts att bidra till att nå de nationella miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. De verktyg som informerar de upphandlande myndigheterna och enheterna om vilka kriterier som bidrar till de respektive målen behöver vidareutvecklas. Det behövs ett metodstöd som underlättar dels för de upphandlande myndigheterna och enheterna att begära in information om varor och tjänsters miljö- och klimatprestanda, dels för leverantörerna att lämna sådan information.

Dagens brister i upphandlingsstatistiken gör det svårt att få en samlad bild av effekterna och därmed i vilken omfattning som miljöhänsyn och sociala hänsyn i den offentliga upphandlingen bidrar till samhällsförbättringar, miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. När upphandlingsstatistiken förbättrats är det regeringens avsikt att ta ytterligare steg för att förbättra kunskapen om miljökravens och de sociala kraven effekter på miljön och samhället i övrigt.

Avsikten är att dessa satsningar ska leda till en offentlig upphandling som tar hänsyn till miljön och bidrar till ett inkluderande samhälle.

3.3 Rättsäkerhet grundlägger förtroendet för den offentliga upphandlingen

Inriktning: En rättssäker upphandling.

En rättssäker offentlig upphandling utövas inom ramen för upphandlingslagarna. I sammanhanget är de grundläggande unionsrättsliga principerna om öppenhet och likabehandling särskilt viktiga. På upphandlingsområdet innebär likabehandlingsprincipen att alla leverantörer ska behandlas lika och utan ovidkommande hänsyn både när de utarbetar sina anbud och när anbuden prövas gentemot de i förväg uppställda tilldelningskriterierna. Principen om öppenhet manifesteras i lagstiftningen bl.a. genom krav på att den upphandlande myndigheten informerar om upphandlingar, hur informationen ska gå till, krav på skriftliga och dokumenterade förfaranden samt motiverade tilldelningsbeslut. Det är därför viktigt att de som upphandlar känner till gällande lagar och regler.

Möjligheten till överprövning är en viktig del för rättsäkerheten vid offentliga upphandlingar. Tillsynen spelar också en viktig roll för efterlevnaden av upphandlingsregelverket.

Offentlig upphandling pekars ofta ut som ett riskområde för korruption. I och med att allt fler verksamheter konkurrensutsätts ökar också behovet av att de upphandlande myndigheterna och enheterna analyserar riskerna och vidtar relevanta åtgärder för att förebygga korruption och jäv.

En väl fungerande offentlig upphandling bygger på att de potentiella leverantörerna och medborgarna har tilltro till att rättssäkerheten fungerar och att de som ansvarar för upphandlingarna har hög integritet. Korruptions- och jävsfrågor är viktiga för de som beslutar om eller påverkar valet av leverantör, självfallet ska mutor inte accepteras och deras vänner och bekanta får inte ges några fördelar framför andra anbudsgivare. Det omvända förhållandet leder till ett misstroende från företagen och att konkurrensen påverkas negativt. Systematiskt dåliga upphandlingsresultat och ifrågasatt integritet leder till att medborgarnas förtroende inte bara för upphandlingen utan också för den offentliga förvaltningen riskerar att skadas.

Det är viktigt att upphandlande myndigheter och enheter utnyttjar alla de medel som står till deras förfogande enligt nationell rätt för att förhindra att snedvridningar uppstår i upphandlingsförfaranden till följd av intressekonflikter. Detta kan innefatta åtgärder för att upptäcka, förhindra och avhjälpa sådana. Konkurrensverket ska bidra till att korruption och jäv förebyggs och kommer fortsatt att kunna spela en viktig roll för att nå målet om en rätts-säker och förtroendeingivande upphandling.

3.4 En väl fungerande konkurrens är nyckeln till en framgångsrik upphandling

Inriktning: En offentlig upphandling som kännetecknas av en mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens.

En mångfald av leverantörer, varor och tjänster behövs för en väl fungerande konkurrens. Mångfald – i synnerhet inom de tjänster som ingår i valfrihets-system – behövs även för att ge medborgarna möjlighet att välja de utförare och lösningar som passar dem bäst. Upphandlingsstödet vid Konkurrensverket har en betydelsefull och viktig uppgift att på olika sätt bidra till en väl fungerande konkurrens.

När fler företag och organisationer kan, och vill, lämna anbud vid offentliga upphandlingar stärks konkurrensen samtidigt som nytänkandet stimuleras. Genom upphandling kan det offentliga ta tillvara de nyttor som utvecklats i den privata sektorn. Fler och nya anbudsgivare både utvecklar och ökar utbudet och därmed valmöjligheterna vilket förbättrar möjligheterna att upphandla varor och tjänster av god kvalitet. En väl fungerande konkurrens är således avgörande för att utfallet av upphandlingen ska leda till bästa möjliga resultat för satsade medel.

Mindre företag och organisationer kan ofta erbjuda flexibla lösningar som svar på upphandlande myndigheters och enheters behov och stora företag kan till följd av skalfördelar ofta erbjuda kostnadseffektiva produkter när så krävs. En långsiktig syn på de mindre företagens närvaro på marknader som byggs upp kring offentlig upphandling, spelar en betydande roll för mångfalden av utförare, varor och tjänster. Fler och nya anbudsgivare i offentliga upphand-

lingar lyfts också ofta fram som ett verksamt medel för att främja en sund konkurrens och motverka anbudskarteller i offentliga upphandlingar.

Idéburna organisationer – sociala företag, kooperativ, samfund, stiftelser, ideella organisationer – representerar en viktig resurs i samhället som verksamt bidrar till mångfalden. De medverkar till utvecklingen av framför allt välfärdstjänsternas kvalitet och anpassning till brukarnas behov och önskemål. Flera av dessa organisationer är dessutom en viktig röst för grupper i samhället som annars kan ha svårt att komma till tals.

Mindre företag och idéburna organisationer avstår inte sällan från att delta i offentliga upphandlingar. Det är viktigt att dessa grupper nås av information om hur ett upphandlings- och anbuds-förfarande går till, vilka affärsmöjligheter som finns och var de kan vända sig för att få vägledning och stöd. Mindre företag och idéburna organisationer har ofta begränsade resurser och det kan behöva genomföras särskilda åtgärder för att de ska kunna ta del av informationssatsningar.

Det är viktigt att upphandlande myndigheter och enheter har goda kunskaper om hur upphandlingar kan genomföras så att de möjliggör för mindre företag och idéburna organisationer att delta och vinna upphandlingar. Alltför högt ställda krav på ekonomisk och finansiell kapacitet eller för stora kontrakt kan ofta utgöra omotiverade hinder för de mindre företagens och de idéburna organisationernas deltagande i offentlig upphandling.

I sammanhanget är en ökad dialog – inom lagens ramar – både före, under och efter upphandlingen ett verksamt sätt att minska hindren för de mindre företagens och idéburna organisationernas medverkan.

De nya upphandlingsdirektiven innehåller både möjligheter och skyldigheter som syftar till att främja de små och medelstora företagens medverkan. Den gränsöverskridande handeln spelar en betydande roll för en väl fungerande konkurrens och upphandlingsstödet har i sammanhanget en viktig roll att spela.

Genom att hänvisa till standarder i de tekniska specifikationerna kan upphandlingen effektiviseras och marknaden breddas. Upphandlande myndigheter och enheter samt leverantörer sparar resurser och upphandlingen blir tydligare och mer transparent när standarder används. Upphandling kan i sig vara en väg för utvecklingen av nya standarder. De kan också – rätt använda i upphandlingen – stimulera utvecklingen av nya lösningar.

Konkurrensverkets kunskaper om marknader, deras funktionssätt och om upphandlingslagstiftningen kommer att spela en viktig roll i arbetet med att hitta lösningar på strukturella problem som den offentliga upphandlingen på vissa marknader besväras av och som inverkar negativt på konkurrensen. En del marknader har stora problem med t.ex. överprövningar vilket leder till att upphandlingarna mer eller mindre lamslås. Gemensamt för dessa marknader är att köpare och säljare inte klarat av att föra en konstruktiv dialog. Regeringen överväger därför att vidta åtgärder för en organiserad dialog som hjälper parterna på problematiska upphandlingsmarknader att nå fram till konstruktiva lösningar.

Rätt använd kan den offentliga upphandlingen också utgöra ett effektivt instrument för att främja en ökad tillväxt, sysselsättning och exportkraft.

3.5 Frigör upphandlingens innovationspotential

Inriktning: En offentlig upphandling som främjar innovationer och alternativa lösningar.

I det långsiktiga arbetet för att behålla och vidareutveckla Sveriges innovationsklimat och innovationsförmåga har de offentliga verksamheterna ett ansvar att driva på efterfrågan av nya idéer. Ett sätt är att utforma upphandlingsprocesserna så att de öppnar för nya lösningar. Innovationsupphandling kan utgöra ett effektivt instrument för att åstadkomma positiva effekter i samhället. Förutom en framtidsinriktad och effektiv offentlig sektor, som ger bättre service till medborgare och företag, kan ökad tillväxt, sysselsättning och exportkraft i näringslivet främjas.

Innovationsupphandling delas upp i upphandling av innovationer och innovationsvänlig upphandling. En upphandling av innovationer leder till att helt nya lösningar utvecklas. Innovationsvänlig upphandling innebär att "vanliga" upphandlingar genomförs så att leverantörernas idéer om förnyelse kan tillvaratas. Det handlar om att utforma kraven på ett sätt som öppnar upp för alternativ i stället för krav som efterfrågar en viss lösning.

EU och allt fler länder arbetar aktivt med olika typer av insatser för att öka användningen av innovationsupphandling. I Sverige är det, jämfört med länder som Storbritannien och Nederländerna, relativt ovanligt att offentlig upphandling resulterar i innovationer. Detta beror bland annat på begränsade insikter om upphandlingens strategiska potential. Upphandlande myndigheter och enheter saknar incitament och har ofta otillräckliga kunskaper, t.ex. om marknadens förutsättningar att leverera innovationer, för att identifiera lämpliga områden för innovationsupphandling. Det är också en utmaning att identifiera de samhällsrelaterade behov som är samhällsekonomiskt mest motiverade att tillgodose genom innovationsupphandling.

Vidare tillkommer den finansiella risken, dvs. de risker som följer av att myndigheten har en begränsad budget. En annan viktig anledning till det begränsade antalet innovationsupphandlingar är risken för överprövningar. Den risken upplevs som större när föremålet för upphandlingen i det närmaste är obekant och behoven svåra att uttrycka.

Regeringen bedömer att aktiva åtgärder på upphandlingsområdet kan medföra att flera av dessa risker minskar. Det är vidare angeläget att sprida nationella och internationella erfarenheter samt forskning om upphandling av innovationer och upphandling av s.k. transformativa lösningar.

Upphandlingsstödet vid Konkurrensverket har en viktig roll och kan bidra till att öka kunskaperna om vad regelverket tillåter och vägleda upphandlande myndigheter och enheter om hur de praktiskt kan genomföra innovationsupphandlingar. Därtill avses översynen av bestämmelserna om överprövning leda till en i allmänhet mer effektiv offentlig upphandling.

Innovationsupphandling kan skapa nya produkter, tjänster och processer som utvecklar myndigheternas verksamhet avseende såväl effektivitet, kvalitet och tjänsteutbud. Offentlig upphandling är därför ett strategiskt verktyg för framtida verksamhetsutveckling och kan vara en katalysator för nya lösningar och ny teknik. Det ligger i medborgarnas intresse att offentlig sektor gör ytterligare ansträngningar på området.

3.6 Upphandlingens utnyttjade effektiviseringspotential

Inriktning: En offentlig upphandling som karaktäriseras av effektiva inköps- och upphandlingsförfaranden samt livscykelkostnadsperspektiv

Ett effektivt inköps- och upphandlingsförfarande innebär att utnyttja skattemedel ändamålsenligt och att inte använda mer resurser än vad som krävs för att uppnå avsedda resultat med tillräckligt god kvalitet vilket inkluderar att, ur ett livscykelperspektiv, minimera påverkan på miljö och klimat. Översynen av EU:s upphandlingsdirektiv är bl.a. föranledd av behovet av att använda offentliga medel effektivare.

En effektiviseringsåtgärd är att gå från upphandling på ad hoc basis till en genomtänkt upphandlingsstrategi som omfattar den upphandlande myndighetens eller enhetens inköp exempelvis under det kommande året. Fragmenterad inköpsverksamhet torde regelmässigt vara mer kostsam än en planerad sådan.

Regeringen har låtit genomföra en särskild studie av länsstyrelsernas inköp (2013/7949/RU). Det finns skäl att anta att en bättre samordning och tydligare styrning skulle kunna effektivisera dessa myndigheters inköp och upphandling.

Regeringen vill särskilt lyfta den elektroniska upphandlingen. En genomgående och genomtänkt elektronisk anskaffningsprocess bidrar till ökad effektivitet och förbättrade möjligheter att använda inköpsverksamheten som ett strategiskt verktyg i myndighetens verksamhet. E-upphandlingen är även ett viktigt redskap för att underlätta och effektivisera för de aktörer som lämnar anbud. När anskaffningsprocessen sker med hjälp av elektroniska lösningar kan detta bl.a. leda till sänkta kostnader för att lämna och hantera anbud, minskade ledtider och minskad risk för ofullständiga anbud. Inte minst är e-upphandlingen central för att öka den gränsöverskridande upphandlingen. Regeringen har därför för avsikt att ta fram en nationell handlingsplan för en genomgående elektronisk inköpsprocess hos upphandlande myndigheter och enheter.

Vidare handlar inriktningen om att anlägga ett livscykelkostnadsperspektiv. Bristande helhetsperspektiv leder allt för ofta till att produkter med lågt inköpspris väljs trots att kostnaden för driften på längre sikt blir högre och att produkten därtill är sämre ur ett energi-, resursförbruknings- och miljöperspektiv. Upphandlingar som omfattar såväl investering som drift och underhåll kan vara en drivkraft för effektiviseringar och stimulera nytänkande inom många områden, t.ex. inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

Regeringen anser att det är angeläget att vidta åtgärder som underlättar för upphandlande myndigheter och enheter att beakta livscykelkostnader vid offentlig upphandling. Leverantörernas behov av stöd bör också tillgodoses. Det är angeläget att identifiera inom vilka sektorer och produktområden som livscykelkostnadsberäkningar är av särskild betydelse och bidra till att det utvecklas metoder som möjliggör att externa kostnader kan beaktas. I detta sammanhang bör Sverige ta tillvara möjligheterna att samverka främst på nordisk, men också på europeisk och internationell, nivå.

Effektivitetsperspektivet inbegriper även en strävan efter att minimera transaktionskostnaderna för att genomföra och delta i offentliga upphand-

lingar. Det innebär bl.a. att upphandlande myndigheter och enheter har kontroll över inköpen, ställer relevanta krav i upphandlingen och har en noga överlagd inköpssamverkan.

Regeringen anser att lokal inköps- och upphandlingssamverkan kan vara ett viktigt sätt för i synnerhet mindre kommuner att genomföra effektiva och rättssäkra upphandlingar på lokal nivå. Regeringen bedömer att mindre upphandlande myndigheter och enheter kan vara betjänta av vägledning om möjligheterna och utmaningarna med inköpssamverkan.

De nationella inköpscentralernas ramavtalsverksamhet är ett viktigt komplement till upphandlande myndigheters och enheters egna upphandlingar. Rätt använda kan ramavtalen leda till betydande besparingar för den offentliga sektorn i sin helhet. De statliga ramavtalen används ofta av mindre statliga myndigheter med begränsade kunskaper om inköp och ramavtal. Det är ur effektivitetssynpunkt angeläget att inköpscentralen bistår och vägleder avropande myndigheter och enheter under avropsförfarandet så att de får de varor och tjänster de önskar.

Regeringen anser att en väl fungerande upphandling sannolikt är ett användbart medel för att effektivisera den offentliga sektorn och att upphandlingsstödet vid Konkurrensverket och Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet har viktiga roller i detta hänseende.

4. Regeringens insatser på upphandlingsområdet

I detta avsnitt redovisas översiktligt de utredningar och reformer som regeringen genomfört på upphandlingsområdet sedan 2007.

2007

- Tillsynen över den offentliga upphandlingen flyttas från Nämnden för offentlig upphandling till Konkurrensverket och anslagen förstärks.
- Regeringen tillsätter en utredning, Frittvalutredningen, med uppdrag att utreda förutsättningarna för ökad valfrihet när det gäller vård, omsorg och service inklusive särskilt boende som ges till äldre och personer med funktionshinder enligt socialtjänstlagen.
- Regeringen beslutar om skrivelsen *Miljöanpassad offentlig upphandling* (skr. 2006/07:54). I skrivelsen presenterade regeringen en handlingsplan för ökad användning av miljökrav i offentliga upphandlingar.

2008

- LOU och LUF träder i kraft.
- Frittvalutredningen lämnar sitt betänkande *LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem* (SOU 2008:15).

2009

- LOV träder i kraft.
- Regeringen gör en särskild satsning på upphandlingsstödjande åtgärder. Upphandlingsstödet vid Kammarkollegiet inrättas.
- Regeringen beslutar att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att utreda förutsättningarna för ökad tillämpning av innovationsupphandling i Sverige. Utredningen antog namnet Innovationsupphandlingsutredningen.
- Regeringen beslutar att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag på hur EU:s direktiv för upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska genomföras i svensk rätt. Utredningen antog namnet Försvars- och säkerhetsupphandlingsutredningen.

2010

- Nya bestämmelser om överprövning införs i LOU och LUF. Leverantörer ges t.ex. möjlighet att föra talan om ogiltighet av ett avtal och sanktionsavgift införs (upphandlingsskadeavgift). Konkurrensverket får höjda anslag för nya uppgifter till följd av lagändringen.

- Den s.k. bör-regeln i LOU och LUF träder i kraft. Den innebär att upphandlande myndigheter och enheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta.
- Lagen (2010:536) om valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen och lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare träder i kraft.
- En bestämmelse införs i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) som gör LOV obligatorisk inom primärvården.
- Innovationsupphandlingsutredningen lämnar sitt betänkande *Innovationsupphandling* (SOU 2010:56).
- Försvars- och säkerhetsupphandlingsutredningen lämnar sitt betänkande *Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet* (SOU 2010:13).
- Regeringen tillsätter en utredning, Upphandlingsutredningen 2010, med uppdraget att se över den offentliga upphandlingen ur ett samhällsekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv samt för att göra en översyn av upphandlingsstatistiken.
- Den statliga inköpssamordningen som tidigare varit spridd på flera myndigheter inordnas i Kammarkollegiet.

2011

- Upphandlingsutredningen lämnar sitt delbetänkande *På jakt efter den goda affären – analys och erfarenheter av den offentliga upphandlingen* (SOU 2011:73).
- Regeringen beslutar att tillsätta en utredning, Upphandlingsstödsutredningen, med uppdrag att utreda hur upphandlingsstödet bör samordnas i syfte att öka kompetens, tillgänglighet, enhetlighet och synlighet gentemot upphandlingsmarknadens aktörer.
- LUFSS träder ikraft.
- Regeringen beslutar om en ändring i förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte för att driva på myndigheternas arbete med införande av elektroniska beställningar. I denna etapp omfattas ca 50 myndigheter.

2012

- Regeringen tillsätter en utredning, Genomförandeutredningen, om genomförande av EU:s direktiv om offentlig upphandling, upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster samt tilldelning av koncessioner.
- Upphandlingsstödsutredningen lämnar sitt betänkande *Upphandlingsstödet framtid* (SOU 2012:32).

2013

- Upphandlingsutredningen lämnar sitt slutbetänkande *Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling* (SOU 2013:12).
- Lagen om valfrihetssystem (2013:311) för tjänster om elektronisk identifiering träder i kraft.
- Regeringen tillsätter en utredning om en översyn av rättsmedlen i upphandlingslagstiftningen. Den antar namnet Överprövningsutredningen och ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 februari 2015 (dir. 2013:105).

2014

- Upphandlingsstödjande uppgifter vid Vinnova, Kammarkollegiet och Aktiebolaget Svenska Miljöstyrningsrådet förs över till Konkurrensverket.
- Regeringen tillsätter Utredningen för ett stärkt civilsamhälle som bl.a. handlar om att öka det civila samhällets organisationers medverkan i offentliga upphandlingar. Uppdraget ska redovisas senast den 29 februari 2016 (dir. 2014:40).
- Regeringen tillsätter en utredning om en ny politik för arkitektur, form och design som bl.a. syftar till att lämna förslag på hur staten ska kunna förbättra sin kompetens som beställare och inköpare inom hållbart samhällsbyggande. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2015 (dir. 2014:69).
- Nya, höjda direktupphandlingsgränser införs (prop. 2013/14:133).
- Genomförandeutredningen lämnar sitt delbetänkande *Nya regler om upphandling* (SOU 2014:51) med förslag på hur delar av LOU- och LUF-direktiven ska genomföras i svensk rätt. Genomförandet av övriga delar av LOU- och LUF-direktiven presenterades i promemorian *Nya regler om upphandling* (Ds 2014:25).

Källor

Propositioner och skrivelser

Ny lagstiftning om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (prop. 2006/07:128)
Miljöanpassad offentlig upphandling (skr. 2006/07:54)
Lag om valfrihetssystem (prop. 2008/09:29)
Vårdval i primärvården (prop. 2008/09:74)
Nyanlända invandras arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd (prop. 2009/10:60)
Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen (prop. 2009/10:146)
Svenska miljömål - för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155)
Nya rättsmedel på upphandlingsområdet (prop. 2009/10:180)
Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (prop. 2010/11:150)
Myndigheters tillgång till tjänster för elektronisk identifiering (prop. 2012/13:123)
Utförare av kommunal verksamhet (prop. 2013/14:118)
Direktupphandling (prop. 2013/14:133)

Offentliga utredningar och departementsskrivelser

LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem (SOU 2008:15)
Innovationsupphandling (SOU 2010:56)
Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (SOU 2010:13)
På jakt efter den goda affären – analys och erfarenheter av den offentliga upphandlingen (SOU 2011:73)
Upphandlingsstödet framtid (SOU 2012:32)
Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling (SOU 2013:12)
Nya regler om upphandling (SOU 2014:51)
Nya regler om upphandling (Ds 2014:25)

Rapporter

Implementing the OECD principles for Integrity in Public Procurement, OECD (2013)
Varför upphandlar offentlig sektor inte fler innovationer, Karl Lundvall & Carl von Utfall Danielsson (2014)
Siffror och fakta om offentlig upphandling – Statistik om upphandlingar som genomförts under 2012, Konkurrensverket (2013:9)

Övrigt

Europeiska kommissionens meddelande av den 3 mars 2010 Europa 2020: En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla (KOM(2010) 2020)
Att köpa grönt! En handbok om miljöanpassad offentlig upphandling, Europeiska kommissionen, 2011
Socialt ansvarsfull upphandling, En handledning till sociala hänsyn i offentlig upphandling, Europeiska kommissionen, 2010

Förkortningar och termer

LOU – lagen (2007:1091) om offentlig upphandling.

LOV – lagen (2008:962) om valfrihetssystem.

LUF – lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

LUFS – lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

LOU-direktivet – Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG.

LUF-direktivet – Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG.

Koncessionsdirektivet – Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner.

Externa kostnader – Med externa kostnader avses kostnader som kan tillskrivas externa miljöeffekter vilka är kopplade till varor, tjänster eller byggentreprenader under deras livscykel, t.ex. kostnader för växthusgaser och andra förorenande ämnen samt andra klimatanpassningskostnader som inte ingår i priset för varan eller tjänsten.

Livscykelkostnader – Med livscykel avses samtliga skeden som en vara, tjänst eller ett byggnadsverk genomgår under sin livslängd, från råvaruanskaffning eller generering av resurser till bortskaftande, sanering och tjänstens eller användningens slut. Det innebär att även kostnader för externa miljöeffekter omfattas.

Transformativa lösningar – En form av tjänsteinnovation som tar sin utgångspunkt i behovet av att utveckla produktions- och konsumtionsmönster som är hållbara på lång sikt.

Upphandlande enheter – Organisationer (verksamheter) som omfattas av LUF. Dels upphandlande myndigheter, dels sådana företag som bedriver verksamhet inom något av områdena energi, vatten, transporter eller posttjänster med stöd av särskild rättighet eller ensamrätt.

Upphandlande myndigheter – Organisationer som omfattas av LOU. Statliga och kommunala myndigheter, såsom beslutande församlingar i kommuner och landsting och vissa offentligt styrda organ t.ex. flertalet kommunala och en del statliga bolag. Även sammanslutningar av en eller flera upphandlande myndigheter eller ett eller flera offentligt styrda organ.

REGERINGSKANSLIET

Socialdepartementet

10333 Stockholm